

بررسی تفسیر هرمنوتیک فلسفی قرآن کریم

خدیجه احمدی باصیری

لیسانس زبان و ادبیات عرب، دبیر، دبیرستان نمونه عترت، آموزش و پرورش لردگان، لردگان، ایران.

چکیده

پژوهش حاضر با موضوع تفسیر هرمنوتیکی قرآن کریم می‌باشد که اهداف محقق از پژوهش حاضر، بررسی تبیین رابطه تأویل و هرمنوتیک، آرا اندیشمندان مسلمان و غیرمسلمان درباره هرمنوتیک فلسفی متون مقدس و مبانی و آثار تفسیر هرمنوتیک فلسفی قرآن بود. هرمنوتیک به معنای خبر دادن و ترجمه کردن و تعبیر کردن، علم یا نظریه‌ی تأویل است. علمی که مسئله‌ی فهم متون و چگونگی ادراک و فهم و روند آن را بررسی می‌کند. این عنوان از قرن هفدهم کاربرد یافته است، اما تازه در آغاز قرن نوزدهم است که با تلاش فکری "فردریک شلایرماخر" رواج عمومی می‌یابد. اولین انگیزه‌های طرح آن، از سوی پروتستان علیه کاتولیک حاکم بود که تفسیر کتاب مقدس را در انحصار خویش می‌دانستند، علاوه بر تنگ‌نظری‌های ارباب کلیسا، با گذر زمان، تضاد بین علوم طبیعی و دین وقت، به محدود شدن قدرت کاتولیک چه در عرصه اجتماع و سیاست و چه در عرصه تفسیر متون مقدس دامن زد و نظریات جدیدی پای به میدان نهاد. روش تحقیق در این پژوهش از نوع توصیفی بود. محقق برای گردآوری مطالب از روش کتابخانه استفاده کرده است. منبع استفاده شده توسط محقق پایان‌نامه، مقالات و سایت‌های مرتبط بوده است. نتایج نشان داد، علی‌رغم وجود پاره‌ای تفاوت‌ها، می‌توان مبانی مشترکی میان تفسیر قرآن و هرمنوتیک یافت. بر این اساس، هفت مورد از مهم‌ترین مبانی مشترک میان این دو حوزه عبارتند از: ۱. امکان فهم و تفسیرپذیری؛ ۲. مؤلف محوری (نیت‌محور و شخصیت‌محور)؛ ۳. روش‌گرایی؛ ۴. عینیت‌گرایی؛ ۵. امکان عبور از موانع تاریخی فهم؛ ۶. توجه به قواعد عام زبانی؛ ۷. لزوم پرهیز از تأثیر پیش‌فرض‌ها. مطهری در بحث فهم متن، خاصه متن قرآن معتقد بود نباید به ظواهر متن اکتفا کنیم بلکه باید با روش‌شناسی خاصی مقصود مؤلف از تألیف آن متن را دریابیم. فردریش نیچه، مارتین هایدگر، هانس گئورگ گادامر و پل ریکودر هرمنوتیک فلسفی به‌جای تلاش برای روشمند سازی شیوه‌ی فهم، بحث از ماهیت فهم به میان آوردند. و درصدد اثبات این نکته بودند که چیزی به نام فهم‌نهایی و مؤلفه‌ی تحت عنوان نیت مؤلف مطرح نیست فهم آن چیزی است که در اندیشه مفسر نقش می‌بندد و تکیه‌بر محوریت مخاطب منظور است.

واژه‌های کلیدی: تأویل، هرمنوتیک، تفسیر، روش‌گرایی، عینیت‌گرایی، قرآن، متون مقدس

مطالعات ادبیات، عرفان و فلسفه

دوره ۶، شماره ۱، بهار ۱۳۹۹، صفحات ۲۴-۳۷